

تحلیل و حل مسئله

ترم ۵: تصمیم‌گیری مسئولانه - مهارت تصمیم‌گیری (CASEL) - گروه سنی ۶ تا ۹

کفنگو - فعالیت گروهی

⌚ حدود ۴۵ تا ۵۵ دقیقه

هدف جلسه

در این جلسه‌ی پایانی ترم، کودکان با مسائل واقعی که با آن‌ها درگیرند مواجه می‌شوند و از «تفکر سیستمی» برای تحلیل و حل آن مسئله استفاده می‌کنند. هدف این است که کودک هر چهار ابزار DSRP - تمایز (هست/نیست)، سیستم (جزء و کل)، رابطه (فلش‌ها)، و دیدگاه (منظر نظر) - را با هم در یک مسئله‌ی واقعی به کار ببرد و ببیند که از دیدگاه‌های مختلف، راه‌حل‌های مختلفی بیرون می‌آید.

روند در یک نگاه: مرور چهار ابزار DSRP با لوازم ملموس -> فعالیت «ظرف مسئله» (هر کودک یک مشکل می‌نویسد و در ظرف می‌اندازد) -> تحلیل گروهی مسئله با دایره‌ها و فلش‌ها از دو دیدگاه -> ارائه‌ی تحلیل و راهکار -> تعویض مسئله با گروه دیگر و تکرار فرایند.

مواد مورد نیاز

- یک ظرفی گرد بزرگ
- تعدادی کاغذ کوچک
- دایره‌های بزرگ و کوچک به تعداد گروه‌ها
- عروسک‌های روسی یا دایره‌های روی هم (برای مفهوم جزء و کل)
- مداد رنگی
- برگه‌ی A4

۱ گفت‌وگوی شروع - مرور چهار ابزار DSRP

لوازم: دایره‌های روی هم/عروسک‌های روسی، یک سیب واقعی.

در ابتدای کلاس، یک‌بار دیگر یادآوری کنید در دو جلسه‌ی گذشته چه مهارت‌هایی آموختیم؛ لطفاً از لوازم قابل دیدن برای این کار استفاده کنید.

ابزار اول - تمایز (هست/نیست):

فهمیدیم برای تحلیل به مسئله اول باید بدونیم اون موضوع چی هست و چی نیست - یعنی حد و مرز مسئله رو پیدا کنیم. مثلاً وقتی می‌گیم سیب ویتامین داره، در مورد موز یا لواشک سیب صحبت نمی‌کنیم. (به صورت فیزیکی نشان دهید).

ابزار دوم - سیستم (جزء و کل):

یادگرفتیم هر موضوع جزء و کل داره. (عروسک‌های روسی یا دایره‌هایی که روی هم قرار می‌گیرند را نشان دهید) و می‌تونیم بفهمیم هر موضوع از چه اجزایی تشکیل شده.

ابزار سوم - رابطه (فلش‌ها):

متوجه شدیم تمام این بخش‌ها می‌تونن باهم ارتباط داشته باشن؛ هم نوع ارتباط مهمه هم نوع اثرگذاری. برای نشون دادن ارتباط‌ها از خطوط فلش‌دار استفاده می‌کنیم - جهت فلش، جهت اثرگذاری رو نشون می‌ده و پُررنگی خط، میزان مهم بودن ارتباط رو.

ابزار چهارم - دیدگاه (منظر نظر):

نکته‌ی چهارم توجه به منظر نظر در سیستمه - از دیدگاه چه کسی به موضوع نگاه می‌شه.

۲ فعالیت اول — «ظرف مسئله»

لوازم: ظرفِ گردِ بزرگ، کاغذِ کوچک، مداد.

۱. از هر فرد بخواهید یک مشکلی را که درگیر آن است بیان کند.
۲. سپس آن را روی کاغذِ کوچک بنویسد و توی ظرفِ گویِ شکل بیندازد.
۳. به صورتِ رندوم هر فرد یا هر گروه یک مورد را بردارد و شروع به تحلیل کند.

اگر کودکی نمی‌خواست مشکلی را بلند بگوید، اشکالی ندارد — فقط بنویسد و در ظرف بیندازد؛ گمنام بودنِ کاغذها فضای امن می‌سازد.

۳ فعالیت دوم — تحلیل مسئله از دو دیدگاه

لوازم: دایره‌های بزرگ و کوچک، کاغذِ سفید، مداد.

۱. به هر فرد یا گروه تعدادی دایره‌ی بزرگ و کوچک، چند کاغذِ سفید و مداد بدهید.
۲. ابتدا روی برگه بنویسند: مسئله چی هست؟ مشکل چیست؟ مشکل چی نیست؟ (تمایز)
۳. گوشه‌ی کاغذ بنویسند: تحلیل از منظرِ نظر فرد ۱، و در بخش بعدی تحلیل از منظرِ نظر فرد ۲. (دیدگاه)
۴. با استفاده از دایره‌ها، سیستم مشکل را طراحی کنند (جزء و کل).
۵. در آخر، ارتباطات بین اجزا را با فلش‌ها تعیین کنند (رابطه).
۶. هر گروه تحلیل خود را بیان کند و راهکارهای متناسب را ارائه دهد.

۴ فعالیت سوم — تعویض مسئله میان گروه‌ها

لوازم: همان لوازم تحلیل.

۱. هر گروه مسئله‌ی خود را با مسئله‌ی گروه دیگر عوض کند.
۲. دوباره همین فرایند تحلیل (هست/نیست، اجزا، فلش‌ها، دو دیدگاه) را طی کنند.

آنچه می‌گویید:

بینید همون مسئله، وقتی گروه دیگه‌ای تحلیلش می‌کنه، چه راه‌حل‌های متفاوتی پیدا می‌شه!

توجه بچه‌ها را به تفاوت دیدگاه‌ها و راهکارها جلب کنید — همین تفاوت، قلبِ تصمیم‌گیریِ مسئولانه است.

راهنمای تسهیل‌گری

پیش از کلاس: ظرفِ گردِ بزرگ، کاغذهای کوچک، دایره‌های بزرگ و کوچک به تعدادِ گروه‌ها و عروسک‌های روسی را از پیش آماده کنید؛ یک سیبِ واقعی برای نمایش تمایز همراه داشته باشید؛ یک مسئله‌ی نمونه‌ی ساده آماده کنید تا تحلیل گروهی را با آن مدل بزنید.

در لحظه‌ی اوج هیجان: اگر گروهی پشتِ مسئله گیر کرد و کودکی کلافه شد که «این که حل نمی‌شه!»، فشار نیاورید؛ بنشینید و فقط یک قدم را با هم انجام دهید («بیاین فقط بنویسیم این مشکل چی نیست») — وقتی مسئله به تکه‌های کوچک شکست، ترس کودک هم کوچک می‌شود.

زبانِ پیشنهادی: به جای «تحلیل سیستمی»، بگویید «بیاین مثل کارآگاه‌ها این مشکل رو تیکه‌تیکه بشکنیم». مسئله‌ی کودک را هرگز کوچک یا «بی‌اهمیت» نشمارید، هر چقدر هم برای شما ساده باشد.

تفاوت‌های سنی: برای ۶-۷ ساله‌ها مرحله‌ی «دو دیدگاه» را ساده کنید (فقط «تو چی فکر می‌کنی / اون چی فکر می‌کنه»); برای ۸-۹ ساله‌ها روی پُررنگی و جهتِ فلش‌ها و مقایسه‌ی راه‌حل‌های دو گروه وقت بگذارید.

نشانه‌های نیاز به پیگیری: اگر مشکلی که کودک در طرف انداخت نگران‌کننده بود (خشونت، ترس جدی، مسائل خانگی)، آن کاغذ را به آرامی نگه دارید و بدون آبروریزی، جداگانه با خانواده یا مسئولِ مدرسه در میان بگذارید.

پلِ خانه: به والدین پیشنهاد دهید دفعه‌ی بعد که کودک با مشکلی روبه‌رو شد، با هم بپرسند «این مشکل چی هست، چی نیست، و از چشم اون یکی چطور دیده می‌شه?».

نشانه‌ی موفقیت: کودک بتواند یک مشکل واقعی را با هر چهار ابزار (هست/نیست، اجزا، فلش‌ها، دو دیدگاه) تحلیل کند و دست‌کم یک راهکار پیشنهاد دهد.

© ۲۰۲۶ آکادمی رسا — همه‌ی حقوق محفوظ است • نکثیر، توزیع یا فروش بدون اجازه‌ی کتبی ممنوع • ترم ۵ • جلسه ۴ — تحلیل و حل مسئله

مسئله

است

این جلسه‌ی پایانی کل مسیر است؛ بگذارید بچه‌ها قدرت ذهنی خود را جشن بگیرند. پیام نهایی این است که هیچ مشکلی آنقدر بزرگ نیست که نشود تیکه‌تیکه‌اش کرد و از چند زاویه نگاهش کرد — و این دقیقاً همان مهارت تصمیم‌گیری مسئولانه است که برای همیشه با آنها می‌ماند.